

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.062.03>¹

УДК 02'22-048.35(510)"20"(045

Сі Сінвєн

аспірант, кафедра цифрових комунікацій та інформаційних досліджень,

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

305292596@qq.com

<http://orcid.org/0000-0003-1453-9886>

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ КИТАЮ: БАЗОВІ ПРИНЦИПИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Розглянуто базові принципи модернізації публічних бібліотек Китайської народної республіки, які відбуваються під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. У якості зовнішніх факторів виступають процеси інформатизації та цифровізації суспільства, активного запровадження мережевих комунікацій. До внутрішніх факторів віднесено інноваційне мислення, корпоративну культуру, креативне ставлення до запровадження інновацій та системний підхід. До базових принципів модернізації — клієнтоорієнтованість, відкритість інформаційного простору та інклюзивність. Застосування цих принципів ілюструється на прикладах публічних бібліотек Китаю.

Ключові слова: *цифровізація суспільства, публічні бібліотеки, мережа, модернізація, Китайська Народна Республіка.*

Xi Xinwen

postgraduate student, Department of Digital Communications and Information Studies, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine

PUBLIC LIBRARIES OF CHINA: BASIC PRINCIPLES OF MODERNIZATION

The purpose of this paper is to determine the basic principles of modernization of the People's Republic of China.

The methodology. The article uses the method of systematization. Based on the scientific literature, a brief but comprehensive description of the features of modern Chinese libraries is given, in particular, special attention is paid to the measures of library modernization, and thoughtful actions aimed at meeting the needs of each client.

The results. The activity of public libraries in China is aimed at the formation of traditional regional culture, preservation of book cultural heritage, and promotion of social and economic development and is based on the principles of a client-oriented approach and openness of information space. These basic principles of modernization of public libraries in China are implemented in the active development of forms and methods of meeting the information needs of users of national information resources.

The scientific novelty. This article joins the new array of scientific research, which focuses on the basic principles of transformation of library activities, which can be considered vectors of the development of public libraries.

The practical significance. The article will be useful for scientists who are interested in the principles of library modernization (not only Chinese — the principles identified in the study can be applied to the development of all libraries, especially Ukrainian

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

ones), as well as for library managers and ordinary employees who want to make their institution as comfortable as possible for visitors, advanced, attractive in all aspects.

Keywords: *digitalization of society, public libraries, network, modernization, People's Republic of China.*

Постановка проблеми. Публічні бібліотеки Китаю є невід'ємною складовою інформаційної інфраструктури держави. Вони виконують важливі соціокультурні, освітні, виховні функції, реалізація яких у сучасних техніко-технологічних вимірах потребує від бібліотекарів інноваційних підходів, креативного і системного мислення. Змінюються звичні уявлення про склад і наповнення інформаційного простору, його змістовне й сервісне наповнення, напрями трансформації. Кожна з бібліотек прагне вирішувати проблеми, що постають, самостійно, але цей процес потребує розробки системних підходів, базових принципів, що актуалізує проблему цього дослідження.

Зрозуміло, що процеси інформатизації та цифровізації, які активно відбуваються в китайському суспільстві й охоплюють усі напрями інформаційного виробництва, повною мірою впливають і на діяльність бібліотек. Китайське суспільство пильну увагу приділяє не лише розвитку сфери виробничої, техніко-технологічної діяльності, але й розуміє неабиякий потенціал культурного сегменту, важливе місце в якому посідають публічні бібліотеки.

Нині публічні бібліотеки зазнають широкої модернізації завдяки зміні технологій бібліотечного виробництва, поширеному використанню цифрового інструментарію і мережевих технологій, які зумовлюють вектори модернізації публічних бібліотек і потребують розробки їх базових принципів, єдиних для країни. Така постановка проблеми є особливо важливою й актуальною і з точки зору вивчення стратегії модернізації публічних бібліотек України на етапі їх повоєнного відновлення та інтеграції до світового інформаційного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема подальших шляхів розвитку публічних бібліотек в інформаційному суспільстві та напрямів їх модернізації є об'єктом багатьох наукових досліджень, однак базові принципи трансформації цієї діяльності як вектори розвитку публічних бібліотек лише віднедавна стали привертати увагу фахівців інформаційної та бібліотечної справи. Визначена проблема набула лише часткового висвітлення в працях бібліотекознавців: статтях, матеріалах наукових конференцій, інтернет-джерелах. Серед важливих публікацій, що висвітлюють напрями трансформації публічних бібліотек в інформаційному суспільстві, слід назвати розвідки В. С. Пашкової, у яких представлено роль і місце публічних бібліотек у сучасному суспільстві,

висвітлено досвід українських бібліотек щодо використання інтернет-технологій в обслуговуванні різних верств населення (Пашкова, 2010).

Роль публічних бібліотек у створенні єдиного інформаційно-бібліотечного простору висвітлена Н. Тітовою, яка акцентує на широких можливостях кооперування зусиль бібліотек у наданні користувачам розвинутого інформаційного сервісу на основі спільних інформаційних ресурсів і сервісів регіону (Тітова, 2008). У публікації Т. І. Вилегжаніної (2012), зазначено, що, реалізуючи свою головну місію, публічні бібліотеки сприяють перетворенню загальнодоступної інформації в цінний національний ресурс. За висновками експертів, роль бібліотеки у збереженні національних інформаційних ресурсів і забезпеченні загального доступу до них із використанням інтернет-технологій постійно зростатиме. У Китаї також багато уваги приділяється функціонуванню публічних бібліотек. Теми досліджень охоплюють широке коло питань: від побудови сучасної системи інформаційного обслуговування населення засобами публічних бібліотек (Li G., 2015) та висвітлення проектної діяльності в цьому напрямі (Чжан Хао, 2018) до порівняльних досліджень правових та організаційних засад цієї діяльності в різних країнах (Cheng, Zhang and Zheng, 2019). Для українських бібліотек досвід практичної діяльності в цих напрямках також є надзвичайно важливим.

Мета статті — виявити базові принципи модернізації публічних бібліотек Китайської Народної Республіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Публічні бібліотеки Китаю є важливою інфраструктурною складовою державного інформаційного простору. На їхній розвиток активно впливають процеси інформатизації та цифровізації, які зумовлюють суттєві техніко-технологічні, сервісні, управлінські трансформації. У цьому контексті слід акцентувати на співвідношенні понять, що використовуються: модернізація розглядається нами як процес спрямованої трансформації різних типів діяльності бібліотечного соціального інституту.

Останніми роками в Китаї прийнято немало державних документів, які регламентують основні напрями модернізації публічних бібліотек. Базовим серед них є Закон про національну публічну бібліотеку Китаю, прийнятий на 30 сесії Постійного комітету всекитайських зборів народних представників 12 скликання в листопаді 2017 р. Закон, який вступив в дію з 1 січня 2018 р., дозволив стандартизувати перелік послуг публічних бібліотек в країні. Важливо зазначити, що діяльність публічних бібліотек Китаю відбувається завдяки ефективній реалізації ефективних державних програм з інформатизації, які передбачають створення цифрового інформаційного середовища, електронних інформаційних

ресурсів, запровадження інформаційного сервісу для усіх категорій населення та популяризацію читання.

Можна виокремити декілька факторів, які зумовлюють ефективність реалізації державних програм із розвитку інформаційно-комунікаційного середовища в регіонах Китайської Народної Республіки. Серед таких факторів:

- повна державна підтримка програм розвитку інформаційно-комунікаційного середовища публічних бібліотек у різних регіонах Китаю;
- запровадження нових інформаційних технологій та мобільного сервісу;
- розвиток бібліотек на засадах програмно-проектної діяльності;
- високий рівень державного фінансування публічних бібліотек та співфінансування регіональних органів управління;
- високоефективний менеджмент, що базується на національних традиціях;
- висока організаційна (корпоративна) культура співробітників бібліотечних установ.

Ці фактори зумовлюють ефективність діяльності з модернізації публічних бібліотек, появу нових бібліотечних комплексів, які спрямовані на підвищення їх ролі в соціальному житті суспільства як першочергових соціально-культурних інституцій. Вони відіграють важливу роль у формуванні високоінтелектуальної, духовної людини інформаційного суспільства.

У країні склалася розгалужена система публічних бібліотек, яка, згідно з обліковими записами порталу статистики, постійно зростає. Так, «кількість публічних бібліотек в Китаї в 2016 р. сягнула 2799, у 2017 році в Китаї було 3166 публічних бібліотек» (рис.1.1).

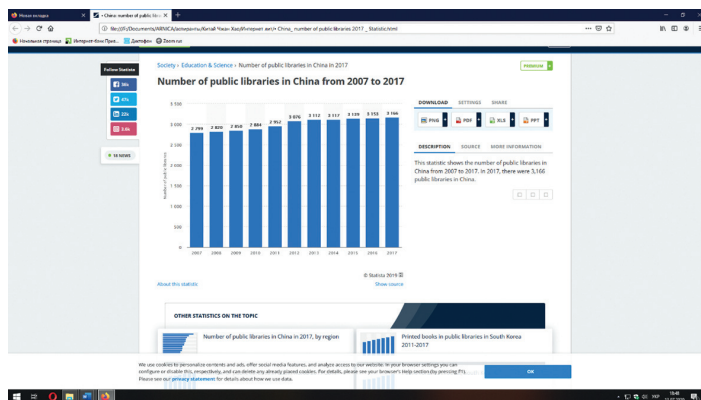

Рис.1.1. Кількість публічних бібліотек у Китаї у 2017 р.

Ця статистика демонструє зростання кількості публічних бібліотек у Китаї з 2007 по 2017 рр.

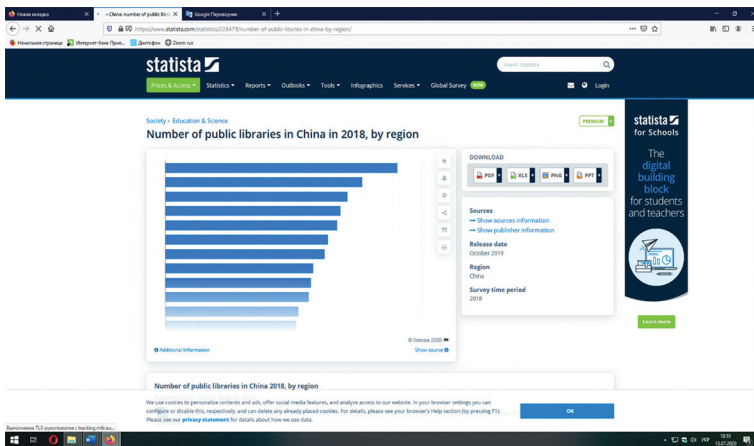

Рис.1.2. Розподіл публічних бібліотек Китаю за регіонами

За даними статистики (рис. 1.2), найширша мережа публічних бібліотек сформована в китайських провінціях Сичуань (203 публічні бібліотеки), Хебей (172 публічні бібліотеки), Хенань (158 публічних бібліотек). За даними Міністерства культури, наприкінці 2016 р. мережа бібліотек, що охоплювала як міські, так і сільські райони, мала 838 млн книг по всій країні. Понад ¥404 млн, що дорівнює \$59 млн, були спрямовані центральним урядом на підтримку безплатних публічних бібліотек в одному лише 2016 р. (Чжан Хао, 2018).

Головною публічною бібліотекою Китаю з найбагатшими та найрізноманітнішими колекціями друкованих і цифрових носіїв інформації є Національна бібліотека в Пекіні, яка є національним сховищем, центром національної бібліографії, провідною інформаційною установою, що активно сприяє економічним реформам і розширенню міжнародних зв'язків. Національна бібліотека Китаю є скарбницею книжкової культури і її роль на етапі запровадження мережевих комунікацій лише зростає. Вона відрізняється наявністю національного зібрання документів, що мають весвітнє значення. Книжкові фонди бібліотеки поповнюються завдяки отриманню обов'язкового примірника всієї друкованої продукції КНР не лише китайською, але і 24-ма мовами народів і народностей Китаю. Окрім збирання, національна бібліотека здійснює централізовану каталогізацію, видає друковані картки, які складаються на основі оригінальних правил бібліографічного опису, надає свої

ресурси для повсякденного інформаційного обслуговування партійних, державних та адміністративних органів країни і столиці Китаю, для задоволення інформаційних потреб промисловості, транспорту та зв'язку з метою модернізації народного господарства, вирішення соціальних завдань, розвитку освіти, культури, мистецтва, досягнення більшої відкритості Китаю для всього світу. Особлива увага приділяється збереженню фондів з використанням найпередовіших технологій. Важливо зазначити, що публічні бібліотеки КНР працюють та розвиваються під керівництвом держави, яка формує відповідну законодавчу базу. Так, у 2019 р. на виконавчій нараді державної ради схвалено проект закону про публічні бібліотеки, який передано Постійному комітету Національного народного конгресу на обговорення. Законопроект ілюструє роль уряду в зміцненні функцій бібліотеки та заохочує до надання більшої соціальної підтримки публічним бібліотекам. У проєкті також визначено нові функції бібліотек, такі як формування цифрових ресурсів та надання онлайнпослуг (*China drafts law on public libraries*, 2019). «Це важливий крок для подальшої інституціоналізації суспільних культурних послуг у Китаї», — зазначив Лі Гуосін, член національної групи культурної служби. «Нам необхідно поєднувати урядове керівництво та підтримку громадськості», — додав він (там само). За даними Міністерства культури, наприкінці 2018 р. мережа бібліотек, що охоплюють як міські, так і сільські райони, мала 838 млн книг по всій країні. Також загалом ¥404 млн (\$59 млн) були спрямовані центральним урядом на підтримку безкоштовних послуг у результаті прийняття Закону про державні культурні послуги.

Одним із базових принципів модернізації публічних бібліотек Китаю є клієнтоорієнтованість, спрямована на подолання інформаційної нерівності між міським і сільським населенням. Слід визнати, що бібліотекарі публічних бібліотек у КНР стикаються з певним рівнем інформаційної нерівності. Є великі бібліотеки, розташовані в містах з розвинутою інформаційною інфраструктурою. Користувачі подібних закладів давно опанували мережу Інтернет та сучасні інформаційні сервіси. Публічні бібліотеки бідних регіонів країни потребують посиленої уваги до свого розвитку. Водночас роботи з долання проявів цифрової нерівності в різних куточках країни ще багато і бібліотеки відіграють у цьому процесі головну роль. Вищеназаний Закон спрямовано на подолання цієї нерівності шляхом створення мережі публічних бібліотек, діяльність яких передбачає обслуговування всіх верств населення, запровадження мережевих інформаційних послуг, опанування цифрових технологій та хмарних сервісів.

Зокрема, публічні бібліотеки, що розміщуються в районах з високим рівнем розвитку інформаційних і комунікаційних технологій вздовж східного узбережжя Китаю, перебувають у кращому становищі, ніж бібліотеки заходу. Важливим завданням у Китаї нині є нівелювання ситуації цифрової нерівності, тому керівництво країни прагне надати безкоштовний доступ до інформації та знань громадянам із найвіддаленіших куточків країни.

Посилення ролі публічних бібліотек Китаю зумовлено декількома факторами, важливим серед яких є прагнення громадян до читання. Так, академія преси зазначає, що в середньому китайці читають 7,86 книг за рік (дані на 2016 р.), і це достатньо високий показник у світі. Графік демонструє сталу увагу до друкованої книги, хоча і цифрові видання стають дедалі популярнішими (Рис. 1.3.).

Згідно з глобальними дослідженнями, результати якого опубліковано «World Culture Score Index», китайці посідають третє місце у світі за кількістю часу, яке приділяється читанню щотижня. Читацька активність громадян посилює увагу до розвитку доступу до інформаційних ресурсів через публічні бібліотеки (Рис. 1.4.).

Модернізація публічних бібліотек Китаю спрямована на створення відкритого інформаційного простору, який формується на внутрішньобібліотечному рівні та передбачає розширення співпраці між публічними бібліотеками, бібліотеками університетів і науково-дослідницьких установ. Принципи відкритості й інклюзивності є одними з важливих фундаментальних положень формування інформаційного середовища публічної бібліотеки. Цей принцип реалізується у формуванні широкого цифрового простору книжкової культури Китаю, що базується на консолідації національної культури та міжнародному культурному взаємозбагаченні. Ідея створення цифрового інформаційного простору книжкових колекцій ґрунтується на загальносвітових тенденціях відповідальності кожної держави за повноту надання доступу до своїх книжкових скарбів, що активно впливає на формування інтелектуального, освітнього й культурного рівня громадян та модернізацію суспільного життя.

На рівні кожної конкретної публічної бібліотеки концепція відкритого інформаційного простору реалізується в прагненні надати сучасне приміщення, комфортні зали з відкритим доступом, можливість працювати з власною комп'ютерною технікою, доступ до всесвітньої інформаційної мережі тощо. Такий підхід повною мірою відповідає базовому принципу обслуговування користувачів — організації однакових можливостей для читачів, затверджених ЮНЕСКО. Більше того, цікаві архітектурно-художні образи китайських публічних бібліотек здійснюють

Рис. 1.3. Показники читання друкованих і цифрових видань

READERS AROUND THE WORLD

(Hours per person per week)

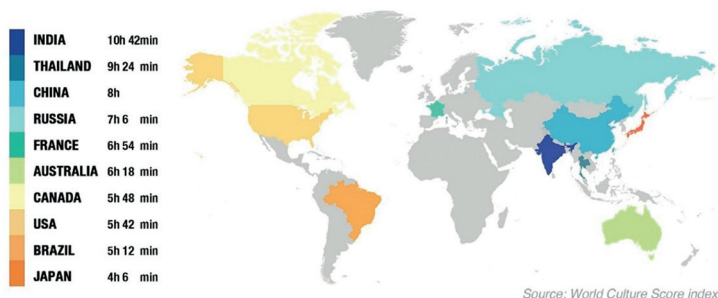

Рис. 1.4. Кількість часу, що приділяється читанню

позитивний вплив як на читачів, так і на співробітників бібліотеки: пейзаж за вікном, різноманіття інтер'єрів, максимальне використання сонячного світла в архітектурних рішеннях, екологічність – усе це сприяє створенню неповторного образу бібліотек, формує комфортне інформаційне середовище. Слід додати гарно продумане планування бібліотечних приміщень, автоматизовані робочі місця співробітників і читачів, повну комп'ютеризацію технологічних процесів.

Принцип відкритості інформаційного простору закладено як базовий принцип трансформації і в новітні проекти публічних бібліотек. Уже класичним є приклад будівництва публічної бібліотеки з унікальним дизайном завершено в китайському місті Тяньцзінь. Футуристична п'ятирівнева бібліотека спроектована нідерландською компанією «MVRDV» у співпраці з Інститутом містобудування і дизайну м. Тяньцзінь. Площа будівлі – понад 34 тис. м², місткість – до 1,2 млн книг. Бібліотека розміщується в культурному районі Бінхай, і завдяки оригінальному інтер'єру у формі гігантського ока дістала назву Око Бінхая. Проект розпочато у 2014 р. і завершено у 2017 р. Ряди книжкових полиць розташовані каскадом навколо великої сфери, що світиться. На першому і другому поверсі бібліотеки – читальні зали і зони відпочинку, на верхніх рівнях – конференц-зали, офіси, комп'ютерні класи й аудіокімнати. На підземному рівні бібліотеки наявні книжкове сховище і величезний архів (Чжан Хао, 2018). Ці підходи свідчать про прагнення до формування єдиного простору знань у кожній публічній бібліотеці. Їх читачі мають бути впевнені в тому, що держава прагне створити максимальні можливості доступу до інформації для кожного громадянина своєї країни.

Слід зазначити, що для публічної бібліотеки в Китаї важливе значення має робота з формування корпоративної культури. Вона здійснюється системно і є тим базисом, на основі якого реалізуються проекти розвитку публічних бібліотек регіону. Саме вони формують інноваційний бібліотечний простір та слугують комунікаційними майданчиками суспільства. Основою самосвідомості бібліотечних працівників стають глибока повага до національних традицій, філософський світогляд та філософське мислення кожного жителя, менталітет місцевого населення, професійна культура співробітників галузі й їхній авторитет у суспільстві.

Китайській культурі загалом притаманна особлива культура суспільних відносин, яка базується на високій відповідальності, повазі до старших, дітей, працелюбності. Бібліотечні фахівці формують унікальний бібліотечний простір, основою якого є шанобливе ставлення до читачів, представників офіційної влади і бізнесу, до кожного громадянина своєї країни. Директор однієї з публічних бібліотек зазначає, що «люди з різних місць, з різним рівнем культури, різних професій... мають різні інформаційні запити і не завжди можуть пояснити, якої інформації потребують. Ми маємо бути ввічливими з кожним й допомогти їм підібрати книжки відповідно до їхніх інтересів...» (Li G., 2015). Такий підхід повністю відповідає світогляду китайців, у яких під впливом конфуціанства склалися відповідні форми політико-адміністративної системи,

визначена система цінностей, стійкі якості людини, як-от стриманість, ввічливість, доброта, обов'язковість.

Висновки. Отже, робота публічних бібліотек Китаю спрямована на формування традиційної регіональної культури, збереження книжкової культурної спадщини, сприяння соціальному й економічному розвитку і базується на принципах клієнторієнтованого підходу та відкритості інформаційного простору. Ці головні принципи модернізації публічних бібліотек Китаю реалізуються в активному розвитку форм і методів задоволення інформаційних потреб користувачів національних інформаційних ресурсів. Водночас Китаю ще притаманна певна цифрова нерівність у створенні системи бібліотечно-інформаційного обслуговування населення, що потребує **подальших наукових досліджень**.

Список посилань

- Вилегжаніна, Т. (2012). Українські публічні бібліотеки: партнерство — запорука успіху розвитку бібліотечної справи. *Бібліотечна планета*, 1, 4–5.
- Пашкова, В. (2010). Публічні бібліотеки: виклики XXI століття. *Бібліотечний форум України*, 4, 16–19.
- Тітова, Н. (2008). Роль і місце публічних бібліотек у побудові інформаційного суспільства: окремі аспекти, досвід та першочергові завдання. *Бібліотечна планета*, 3, 11–14.
- Сом, С., Бруй, О. (2020). Розвиток ОТГ: як бібліотеки допомагають розвивати громади. *Mind*. <https://mind.ua/openmind/20214110-rozvitok-otg-yak-biblioteki-dopomagayut-rozvivati-gromadi>
- Чжан Хао (2018). Проекти будівництва публічних бібліотек Китаю. *Вісник Книжкової палати*, 5, 48–52.
- Li G. (2015). The construction of modern public cultural service system and the development of public libraries: an analysis about the “Views on accelerating the construction of modern public cultural service system”. *Journal of Library science in China*, 7, 18–29.
- China drafts law on public libraries (2019). *Chinadaily*. http://www.chinadaily.com.cn/china/2019-04/20/content_29007522.htm
- Cheng W., Zhang S. and Zheng H. (2019). A Comparative Study of Library Law in China, the US, Korea, and Japan. *Journal of the Open Access Library*, 6, 1–8. doi:10.4236/oalib.1105333.

References

- Vylehzhzanina, T. (2012). Ukrainian public libraries: partnership is the key to the success of library development. *Bibliotechna planeta*, 1, 4–5. [In Ukrainian].
- Pashkova, V. (2010). Public libraries: challenges of the XXI century. *Bibliotichniy forum Ukrainy*, 4, 16–19. [In Ukrainian].
- Titova, N. (2008). The role and place of public libraries in building an information society: individual aspects, experience and priority tasks. *Bibliotechna planeta*, 3, 11–14. [In Ukrainian].

- Som, S., Brui, O. (2020). Development of OTG: how libraries help to develop communities. *Mind*. <https://mind.ua/openmind/20214110-rozvitok-otg-yak-biblioteki-dopomagayut-rozvivati-gromadi>. [In Ukrainian].
- Zhan Hao (2018). Construction projects of public libraries in China. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 5, 48–52. [In Ukrainian].
- Li G. (2015). The construction of modern public cultural service system and the development of public libraries: an analysis about the “Views on accelerating the construction of modern public cultural service system”. *Journal of Library science in China*, 7, 18–29. [In English].
- China drafts law on public libraries (2019). *Chinadaily*. http://www.chinadaily.com.cn/china/2019-04/20/content_29007522.htm. [In English].
- Cheng W., Zhang S. and Zheng H. (2019). A Comparative Study of Library Law in China, the US, Korea, and Japan. *Journal of the Open Access Library*, 6, 1–8. doi:10.4236/oalib.1105333. [In English].

Надійшла до редколегії 05.09.2022